

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Ladislava Hejtmánka a soudkyň JUDr. Naděždy Treschlové a JUDr. Hany Kadaňové ve věci žalobce: **V. P.**, proti žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 118/16, Praha 1, v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 2. 8. 2023, č.j. 10.01-000344/22-005,

takto:

- I. Žaloba **se zamítá**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

- [1] Žalobce se žalobou podanou u Městského soudu v Praze domáhal přezkoumání a zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 8. 2023, č.j. 10.01-000344/22-055 (dále jen „napadené rozhodnutí“), kterým žalobci nebyl určen advokát k poskytnutí bezplatné právní služby dle ustanovení § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“), k zastoupení v řízení před Ústavním soudem o ústavní stížnosti proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 6. 2023, č.j. 10 As 5/2023, která je vedena pod sp.zn. IV.ÚS 1832/23.
- [2] Žalobce v podané žalobě namítal, že závěr žalované, že se jedná o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva ve smyslu ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii, že rovněž není splněna podmínka majetkových poměrů dle ustanovení § 18c odst. 1 téhož zákona, resp. že žalobce nerespektoval pokyny uvedené Ústavním soudem v usnesení ze dne 7. 11. 2018, sp.zn. 3381/18 (kde tento vyložil, že nelze fakticky prodlužovat lhůtu k ústavní stížnosti jejím podáním na konci lhůty a teprve tehdy žádat o určení advokáta), nemůže obstát. Uvedl, že tehdy z důvodu zhoršeného zdravotního stavu navštěvoval pravidelně gastroenterologickou a nutriční ambulanci VFN v Praze na Karlově náměstí.

Shodu s prvopisem potvrzuje M. T., DiS.

V projednávané věci však k obdobné situaci dle žalobce nedošlo. Namítal, že ústavní stížnost byla sepsána dne 10. 7. 2023, přičemž pokud by žalovaná rozhodnutím ze dne 2. 8. 2023 advokáta určila, tak by bylo bez problémů možné ji doplnit v předepsané původní 2měsíční lhůtě, která měla uplynout dne 22. 8. 2023. Dále uvedl, že vytýká-li mu žalovaná samotné předběžné podání ústavní stížnosti, tak jeho podstatným účelem bylo doložit právě to, že se nejedná o bezúspěšné uplatňování práva, a rovněž podat popis celého případu. Uvedl, že tak činí u většiny žádostí o určení.

- [3] K argumentaci žalované, že nedoložil příjem – důchod své matky, žalobce namítl, že e-mailem ze dne 17. 7. 2023 v 18:53 hod. zasláným na adresu brno@cak.cz žalované zaslal i scan výměru o důchodu své matky. K argumentu, že nedoložil příjem za celé 6měsíční období, tak namítl, že doložil scan výměru o výši důchodu, nikoli scan poukázek na každý z oněch 6 měsíců. Upozornil na to, že žalovaná je z řízení o předchozí žádosti známo, že žalobce vykonává práci pro společnost Benevita a.s., a z výplatní pásky je zřejmé, že se jedná o opakující se příjem. Dle žalobce se tak jedná o přepjatý formalismus.
- [4] K argumentaci, že jeho majetkové poměry nejsou tak nepříznivé, aby vyžadovaly určení advokáta, žalobce dodal, že použití ustanovení § 18c odst. 1 zákona o advokacii, které sice nebylo ještě v době vydání žalobou napadeného rozhodnutí zrušeno (k tomu došlo až ke dni 31. 12. 2023), ale bylo prohlášeno Ústavním soudem za protiústavní (srov. náleze ze dne 24. 1. 2023, sp.zn. Pl.ÚS 44/21), je minimálně velmi problematické. K tomu namítal, že posouzení majetkových poměrů, které žalovaná provedla, je vadné, když tato porovnávala celkový příjem jeho matky a žalobce s životním minimem, resp. částkou živobytí, protože životní minimum je určeno k úhradě výživy a osobních potřeb, nikoliv bydlení. Dle žalobce je tak od celkových příjmů (33.887 Kč, resp. 34.642 Kč = 9.593 Kč + 6.171 Kč + 18.187 Kč) odečíst částku na bydlení (17.100 Kč) a teprve zbytek porovnávat. Výsledek je pak dle žalobce výrazně jiný, protože takový příjem (17.542 Kč) činí pouze 1,8násobek částky živobytí (9.704 Kč). Namítal, že podmínka trojnásobku životního minima je pouze v ustanovení § 18a zákona o advokacii, které upravuje určení k právní poradě, nikoli v ustanovení § 18c téhož zákona.
- [5] Dále žalobce v žalobě uvedl, že trpí závažnými zdravotními problémy a že obstarává převážnou část domácnosti, a proto je pro něj obstarání advokáta komplikované. Dle žalobce pak žalovaná přehlíží, že jedním z práv dle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením je i právo na nezávislý způsob života (čl. 19); poskytování prostředků na zaplacení advokáta od jeho matky tak dle žalobce jen stěží směřuje k naplnění tohoto práva. Napadené rozhodnutí tak žalobce označil za rozporné se zásadami dobré správy, jakož i v rozporu s čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.
- [6] Žalovaná v písemném vyjádření k podané žalobě navrhovala její zamítnutí. Žalovaná předně zdůraznila, že žalobou napadené rozhodnutí obsahuje argumentaci k nesplnění podmínek majetkových poměrů žalobce, ale toto nestojí na důvodu spočívající ve zřejmě bezdůvodném uplatňování práva, ale na zneužívání práva na bezplatnou právní pomoc (srov. str. 3 napadeného rozhodnutí). Žalobce tak dle žalované napadá žalobou napadené rozhodnutí z neexistujícího důvodu – z důvodu „bezdůvodně uplatňovaného práva“.
- [7] Dále uvedla, že se ve svém rozhodnutí obšírně zabývala poměry žalobce ve smyslu ustanovení § 18c odst. 1 zákona o advokacii a že dospěla k závěru, že jim žalobcova žádost nedostojí. Uvedla, že si je vědoma nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2023, sp.zn. Pl.ÚS 44/21, nicméně tento náleze nezasáhl do ustanovení § 18c odst. 4 zákona o advokacii –

povinností žadatele je tak i nadále k žádosti přikládat doklady o výši příjmu svého a společně s ním posuzovaných osob, a též i doklady o žadatelových majetkových poměrech.

- [8] Žalovaná rovněž uvedla, že se v napadeném rozhodnutí zabývala i splněním zákonné podmínky, zda žalobce svou žádostí nenadužívá institutu bezplatné právní služby, tj. zda nezneužívá právo na bezplatnou právní pomoc ve smyslu ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii. Dospěla k závěru, že tomu tak je. Uvedla, že žalobce svou žádostí (ale nakonec i samotnou žalobou) pokračoval v tom, co Nejvyšší správní soud vyjevil ve svém rozsudku ze dne 22. 6. 2023, č.j. 10 As 5/2023-87, tj. že namísto aby se žalobce soustředil na plnění svých studijních povinností, argumentoval svým údajně nedostatečným hmotným zabezpečením.
- [9] Z obsahu spisového materiálu předloženého žalovaným správním orgánem vyplynuly následující, pro rozhodnutí ve věci samé, podstatné skutečnosti:
- [10] E-mailovým podáním ze dne 11. 7. 2023 požádal žalobce žalovanou o určení advokáta k poskytnutí bezplatné právní pomoci. Dne 12. 7. 2023 obdržela žalovaná žádost ze dne 11. 7. 2023 na formuláři stanoveném vyhláškou č. 120/2018 Sb. Žalobce žádostí požádal o určení advokáta k zastoupení v řízení před Ústavním soudem o ústavní stížnosti proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 6. 2023, č.j. 10 As 5/2023-87, která je vedena pod sp.zn. IV.ÚS 1832/23. Žalobce žádost doplnil podáním ze dne 18. 7. 2023.
- [11] Žalobou napadeným rozhodnutím ze dne 2. 8. 2023, č.j. 10.01-000344/22-005, nebyl žalobci určen advokát k poskytnutí bezplatné právní služby podle ustanovení § 18c zákona o advokacii.
- [12] V odůvodnění tohoto rozhodnutí žalovaná uvedla, že žalobce neprokázal své příjmové a majetkové poměry ve smyslu ustanovení § 18c odst. 4 zákona o advokacii. Uvedla, že žalobce v žádosti uváděl, že ve společné domácnosti bydlí dvě osoby, on a jeho matka, na níž je finančně závislý, která je tak osobou společně posuzovanou. U této osoby žalobce uváděl příjem 18.153 Kč, který dle žalované nedoložil. Svůj příjem ve výši 6.171 Kč měsíčně za výkon práce pro společnost Benevita a.s. pak žalobce prokázal pouze dokladem za měsíc květen 2023, což bylo dle žalované nedostatečné. Dále uvedla, že měsíční celkový příjem žalobce činí cca 15.734 Kč (invalidní důchod + odměna za výkon práce); jeho matka má dle tvrzení žalobce příjem 18.153 Kč. Příjmy obou osob dohromady tak činí 33.887 Kč. Dále žalovaná shrnula výdaje žalobce s tím, že pokud by se do výdajů žalobce započítal celý nájem a jeho další výdaje, tak by poté činily 19.650 Kč, což vůči příjmům činí rozdíl 14.237 Kč. Uvedla, že životní minimum pro dvě osoby činí 8.510 Kč; příjem žalobce a jeho matky tak činí 3,98násobek životního minima. Pro ilustraci pak odkázala na ustanovení § 18a odst. 1 zákona o advokacii. Žalobce tak dle žalované neprokázal, že není schopen si advokáta sám zaplatit, resp. že je osobou, která splňuje podmínky pro bezplatné poskytnutí právní služby dle ustanovení § 18c zákona o advokacii.
- [13] Dále žalovaná uvedla, že ve svém systému eviduje 79 žádostí žalobce o určení advokáta k poskytnutí právní služby, kdy v 68 případech mu bylo vyhověno, ač je tento institut zaměřen k zajištění jedné konkrétní právní služby v nezbytně nutném rozsahu a nikoliv k poskytování generální právní pomoci ve všech žalobcem vedených sporech a řízeních. Dle žalované je tak žalobce dostatečně seznámen s podmínkami určování advokátů. Dále žalovaná odkázala na usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2018, sp.zn. I.ÚS 3381/18, které žalobce ignoruje, jelikož si opětovně podal bíanco ústavní stížnost, aniž by si před tím podal žádost o určení advokáta dle ustanovení § 18c zákona o advokacii. Dle žalované tak jde ze

strany žalobce o zneužívání práva na bezplatnou právní pomoc dle ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii.

- [14] Podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. může soud rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhl nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevyjádří-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.
- [15] Účastníci řízení se ve stanovené lhůtě nevyjádřili. Soud tedy postupoval podle ustanovení § 51 odst. 1 s. ř. s. a rozhodl o věci samé bez jednání.
- [16] Městský soud v Praze na základě žaloby, v rozsahu žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 s. ř. s.), přezkoumal napadené rozhodnutí, včetně řízení, které jeho vydání předcházelo. Při přezkoumání rozhodnutí soud vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že žaloba nebyla podána důvodně.
- [17] Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii: *„Ten, kdo nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem podle zvláštních právních předpisů a ani si nemůže zajistit poskytnutí právních služeb jinak (dále jen „žadatel“), má právo, aby mu Komora na základě jeho včasné žádosti určila advokáta k poskytnutí a) právní porady podle § 18a nebo b) právní služby podle § 18c.“*
- [18] Podle ustanovení § 18c zákona o advokacii, ve znění do 31. 12. 2023: *„(1) Žadatel, jehož příjmové a majetkové poměry to odůvodňují, a který není ve věci, v níž žádá poskytnutí právní služby, zastoupen jiným advokátem nebo osobou podle § 2 odst. 2 písm. a), má právo, aby mu Komora určila advokáta k poskytnutí právní služby. V téže věci může být žadateli určen Komorou advokát pouze jednou; to neplatí, odmítne-li v této věci dříve určený advokát poskytnout právní služby z důvodů uvedených v § 19, nebo nastane-li situace uvedená v § 20 odst. 2.*
(2) Žádost o určení advokáta k poskytnutí právní služby lze podat pouze na formuláři. Žádost kromě obecných náležitostí stanovených správním řádem obsahuje
a) popis věci, v níž by měla být právní služba poskytována, a
b) prohlášení žadatele, že jej ve věci, v níž je právní služba žádána, nezastupuje jiný advokát nebo osoba podle § 2 odst. 2 písm. a).
(3) Nejde-li o poskytnutí právní služby na náklady státu podle § 23 odst. 3, je žadatel povinen v žádosti podle odstavce 2 doložit, že se neúspěšně pokusil zajistit si poskytnutí právní služby prostřednictvím alespoň dvou oslovených advokátů.
(4) K žádosti musí být přiloženy doklady o výši příjmu žadatele a společně s ním posuzovaných osob za období 6 kalendářních měsíců předcházejících podání žádosti, jakož i doklady o jeho majetkových poměrech. Podrobnosti náležitostí žádosti včetně vzoru jejího formuláře a způsob prokazování příjmových a majetkových poměrů žadatele, jakož i rozsah údajů, které je žadatel povinen Komorě sdělit, stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou.
(5) Komora určí advokáta k poskytnutí právní služby žadateli, který osvědčil splnění zákonných podmínek, bez zbytečného odkladu. Komora žádosti nevyhoví, jestliže jde o zneužití práva nebo jde-li o zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva.
(6) V rozhodnutí o určení advokáta Komora vymezí věc, v níž je advokát povinen právní služby poskytnout, jakož i rozsah těchto služeb. Komora může v rozhodnutí o určení advokáta stanovit i další podmínky poskytnutí právních služeb. Komorou určený advokát je povinen právní služby žadateli poskytnout za Komorou určených podmínek. To neplatí, jsou-li dány důvody pro

odmítnutí poskytnutí právních služeb uvedené v § 19 nebo jde-li o zneužití práva, zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění práva, nebo nastane-li situace uvedená v § 20 odst. 2; v těchto případech advokát o důvodech neposkytnutí právních služeb bez odkladu písemně vyrozumí žadatele a Komoru. Určení advokáta Komorou nenahrazuje plnou moc vyžadovanou zvláštními právními předpisy k obhajobě toho, jemuž byl advokát Komorou určen, v trestním řízení nebo k jeho zastupování v jiném řízení. (...)“

- [19] Soud předně konstatuje, že podle právní věty rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 9. 2008, č.j. 6 Ads 19/2008-103, je rozhodnutí o určení advokáta Českou advokátní komorou (ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii) rozhodnutím v oboru veřejné správy a podléhá přezkumu ve správním soudnictví.
- [20] Obecně pak platí, že poskytování právních služeb je činnost úplatná s tím, že si klient advokáta vybírá a hradí mu odměnu. V rámci ochrany práva osob na přístup k soudu, však může ve výjimečných případech vzniknout vztah mezi klientem a advokátem i rozhodnutím soudu nebo žalované dle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii. Smyslem určení advokáta podle ustanovení § 18 až 18d zákona o advokacii je poskytnout právní pomoc žadatelům k zachování jejich práv na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.
- [21] Z výše uvedené citace vyplývá, že zákon o advokacii, v rozhodném znění, v ustanoveních § 18 odst. 2 a § 18c odst. 1, 2, 3 a 5 upravoval hned několik kumulativních podmínek pro určení advokáta žalovanou [o určení si žadatel požádal včas; odůvodňují to jeho příjmové a majetkové poměry; žadatel nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem; nemůže si zajistit poskytnutí právních služeb jinak; v předmětné věci není zastoupen jiným advokátem nebo osobou podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii; více advokátů mu v případě, že nejde o bezúplatnou pomoc, odmítlo poskytnout právní služby; nejde o zneužití práva nebo o zjevně bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva]. Následkem nesplnění byť jen jedné z těchto kumulativních podmínek je neurčení advokáta.
- [22] Závěry o neurčení advokáta žalovaná postavila na dvou samostatných důvodech (neprokázání majetkových poměrů a zneužití práva). Podle ustálené judikatury by každý z těchto důvodů sám o sobě stačil k tomu, aby žalovaná advokáta neurčila (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 7. 2021, č.j. 8 As 138/2021-30). Obdobným způsobem přistoupil k přezkumu žalobou napadeného rozhodnutí i zdejší soud.
- [23] Soud se proto zabýval jednotlivými důvody, pro které žalovaná žalobci neurčila advokáta k zastupování v předmětné věci. Prvním důvodem bylo neprokázání příjmových a majetkových poměrů, resp. že žalobce neprokázal, že není schopen si advokáta zaplatit sám a že je osobou, která splňuje podmínky pro poskytnutí bezplatné právní služby dle ustanovení § 18 c zákona o advokacii.
- [24] Soud v této souvislosti připomíná, že nález Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2023, sp.zn. Pl.ÚS 44/21, jímž tento označil za protiústavní jednu z podmínek pro určení advokáta podle ustanovení § 18c odst. 1 zákona o advokacii, podle níž mohla být žadatelem pouze osoba, jejíž příjmové a majetkové poměry to odůvodňují. Ústavní soud jinými slovy odmítl, že by na právní pomoc mohl mít nárok jen ten, kdo si ji nemůže dovolit, ale nárok na ni má mít každý, kdo si ji není schopen i z jiných důvodů obstarat (nikdo z oslovených advokátů jim např. právní pomoc nechtěl poskytnout). Ústavní soud proto zrušil část ustanovení § 18c odst. 1 zákona o advokacii, konkrétně spojení „jehož příjmové a majetkové poměry to odůvodňují, a“, a to s odloženou vykonatelností k 31. 12. 2023.

- [25] Soud se neztotožnil s žalovanou, že by výrok tohoto nálezu s odloženou vykonatelností nedopadal na nyní posuzovaný případ. Derogační nálezn Ústavního soudu je i přes odloženou vykonatelnost důležitým měřítkem zákonnosti, resp. ústavnosti postupu žalované. Tak je tomu zejména s přihlédnutím k tomu, že zrušená část ustanovení by mohla mít pro žalobce protiústavní následek. Příjmové a majetkové poměry již totiž nelze považovat za hledisko způsobilé omezit přístup k právu na určení advokáta. Bez dalšího proto nemusí být vadou žádosti, pokud žadatel o určení advokáta nedoloží příjmové a výdělkové poměry. Po vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů, tj. od 16. 2. 2023, neplatila podmínka, že žadatel o určení advokáta musí mít nedostatečné příjmové a výdělkové poměry, a tedy nelze po něm ani požadovat, aby takové poměry spolu s žádostí o určení advokáta vyličil a prokazoval. Jelikož tyto podmínky byly v rozporu s ústavním pořádkem i předtím, než je Ústavní soud zrušil nálezem Pl. ÚS 44/21, soud je nemohl pominout ani v posuzované věci.
- [26] Žalovaná tedy pochybila, pokud po žalobci požadovala tvrzení a prokázání nedostatečnosti jeho majetkových a příjmových poměrů (byť na základě Ústavním soudem nedotčeného ustanovení § 18c odst. 4 zákona o advokacii, ve znění do 31. 12. 2023). Tento důvod pro neurčení advokáta dle ustanovení § 18c zákona o advokacii v právním stavu nastoleném nálezem Pl.ÚS 44/21 a platném v době vydání napadeného rozhodnutí neobstojí.
- [27] Ke stejnému závěru dospěl Městský soud v Praze i v nedávných rozsudcích ze dne 17. 7. 2023, č.j. 18A 17/2022-55 (body 28 až 32), ze dne 7. 9. 2023, č.j. 11A 16/2023-37 (body 34 až 37), ze dne 2. 11. 2023, č.j. 15A 64/2022-38 (bod 15) a ze dne 12. 12. 2023, č.j. 15A 5/2023-36 (body 13 a 14). Odkázat pak lze rovněž na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2023, č.j. 4 As 256/2023-26, kde v bodech 28 až 30 dospěl tento ke shodným závěrům. I v dřívějším rozsudku ze dne 17. 5. 2023, č.j. 9 As 122/2022-36, Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že podmínit určení advokáta podle ustanovení § 18c zákona o advokacii prokázáním nepříznivých příjmových a majetkových poměrů je protiústavní.
- [28] Shora vyslovený závěr však neznamená, že kvůli tomu je třeba napadené rozhodnutí mechanicky zrušit. Žalovaná totiž uvedla i další důvod, pro který žalobci neurčila advokáta, a proto soud dále posuzoval, zda rozhodnutí obstojí alespoň v tomto zbylém důvodu. Žalovaná totiž v napadeném rozhodnutí dospěla k závěru, že ze strany žalobce se jedná o zneužívání práva na bezplatnou právní pomoc dle ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii.
- [29] Úvodem k tomu důvodu, na kterém je postaveno napadené rozhodnutí, soud uvádí, že se neztotožnil s argumentací žalované uvedenou v jejím vyjádření k podané žalobě, že žalobce tento důvod napadeného rozhodnutí žalobou nenapadl. Žalovaná dle soudu přistupuje k vymezení žalobních bodů přehnaně formalisticky, jelikož žalobce použil v podané žalobě pouze nesprávnou terminologii (pozn. soudu: namísto „zneužití práva“ rozporoval „zjevně bezdůvodné uplatňování nebo bránění“), ale fakticky věcně proti závěrům žalované týkající se důvodu „zneužití práva“ brojil – srov. třetí a čtvrtý odstavec na str. 1 žaloby. Soud se tak neztotožnil s žalovanou, že žalobce v podané žalobě proti tomuto důvodu, na kterém je mimo jiné postaveno napadené rozhodnutí, nebrojil. Tento závěr však neznamená, že jej soud shledal důvodným.
- [30] K meritu věci soud uvádí, že koncept zneužití práva byl rozveden např. v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 11. 2005, č. j. 1 Afs 107/2004-48, v němž tento konstatoval, že „[z]neužitím práva je situace, kdy někdo vykoná své subjektivní právo k neodůvodněné újmě někoho jiného nebo společnosti; takovéto chování, jímž se dosahuje výsledku

nedovoleného, je jenom zdánlivě dovolené. O chování toliko zdánlivě dovolené jde z toho důvodu, že objektivní právo nezná chování zároveň dovolené a zároveň nedovolené; vzhledem k tomu, že ze zásady lex specialis derogat legi generali vyplývá, že zákaz zneužití práva je silnější, než dovolení dané právem, není takové chování výkonem práva, ale protiprávním jednáním (viz. Knapp, V.: Teorie práva. C. H. Beck, Praha, 1995, s. 184-185). Výkonu práva, který je vlastně jeho zneužitím, proto soud neposkytne ochranu.“

- [31] Ve shora citovaném rozsudku č. j. 1 Afs 107/2004-48 bylo rovněž zdůrazněno, že institut zákazu zneužití subjektivních práv představuje materiální korektiv formálního pojmání práva, prostřednictvím něhož se do právního řádu vnáší hledisko ekvity (spravedlnosti). Zákon, jenž je ze své povahy obecný, nemůže pojmově pamatovat na všechny myslitelné životní situace, které mohou za jeho účinnosti nastat. V důsledku toho se může přihodit, že určité chování formálně vzato-ve skutečnosti ovšem pouze zdánlivě, odpovídá dikci právního předpisu, avšak je zároveň pocítováno jako zjevně nespravedlivé, neboť v rozporu s určitými základními hodnotami a s rozumným uspořádáním společenských vztahů působí společnosti újmu. Takové chování má potom povahu nikoliv výkonu subjektivního práva, nýbrž jeho (právem reprobovaného) zneužití. Zákaz zneužití práva však musí být chápán jako výjimka z pravidla. Nelze předem paušálně říci, kdy se o zneužití práva bude jednat a kdy nikoliv. Vše záleží na okolnostech konkrétního případu. Stanovením přesných pravidel by byl popřen smysl a samotná podstata institutu zákazu zneužití subjektivních práv, neboť tento institut se musí vyznačovat jistou obsahovou pružností, aby mohl reagovat na nekonečné množství životních situací, na něž nemůže ve své obecnosti právní norma pamatovat.
- [32] Celý právní řád je ovládán ústavním principem obecné svobody jednání jednotlivce; každý může činit vše, co není zákonem zakázáno (čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). Výchozí svoboda jednání jednotlivce nalézá svých hranic nejenom v zákonem stanovených případech, ale také, jak dovodil Nejvyšší správní soud i Ústavní soud, v krajních případech zneužití práva [srov. shora citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 1 Afs 107/2004-48, nebo nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 643/04 ze dne 6. 9. 2005 (N 171/38 SbNU 367), <http://nalus.usoud.cz>]. Jednání směřující ke zneužití práva musí být dostatečně prokázáno. V takovém případě pak rozhodující subjekt nemusí poskytnout právnímu jednání účastníka řízení ochranu, tzn. nepřizná mu účinky (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 6. 2011, č.j. 1 As 27/2011-81).
- [33] Z ustálené judikatury dále vyplývá, že zneužít lze i práv procesních [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2008, sp. zn. 29 Nd 201/2008, publikované pod č. 2/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, www.nsoud.cz, usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008-74, publikované pod č. 2099/2010 Sb. NSS, www.nssoud.cz, nebo nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 83/96 ze dne 25. 9. 1996 (N 87/6 SbNU 123; 293/1996 Sb.), <http://nalus.usoud.cz>]. Lze tak konstatovat, že zneužito může být rovněž právo na právní pomoc. Vždy však bude nezbytné vycházet z individuálních okolností každého jednotlivého případu.
- [34] Žalovaná v napadeném rozhodnutí odůvodnila svůj závěr o zneužívání práva na bezplatnou právní pomoc ze strany žalobce jednak tím, že eviduje ve svém systému 79 žádostí žalobce o určení advokáta k poskytnutí právní služby (z nichž v 68 případech mu bylo vyhověno), z čehož dovodila, že žalobce je dostatečně seznámen s podmínkami určování advokátů, avšak jeho žádost opětovně obsahuje uvedené vady (pozn. soudu: zde měla žalovaná pravděpodobně na mysli, že žalobce nedostatečně prokazuje své příjmové a majetkové

poměry). Jednak v této souvislosti odkázala na usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2018, sp.zn. I.ÚS 3381/18, kde byl žalobce opakovaně poučen o zásadě, že se na Ústavní soud (s ústavní stížností) nelze obracet jinak, než řádným podáním a v zastoupení advokátem. Konkrétně k projednávané věci pak žalovaná v napadeném rozhodnutí uvedla, že si v dané věci žalobce podal dne 10. 7. 2023 bílo ústavní stížnost, čímž zcela ignoroval odkazované usnesení Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 3381/18, neboť si opětovně podal bílo ústavní stížnost, aniž by si před tím podal žádost o určení advokáta dle ustanovení § 18c zákona o advokacii.

[35] Ve shodě s rozsudkem zdejšího soudu ze dne 23. 11. 2023, č.j. 3A 35/2021-52 (srov. body 12 až 17 tohoto rozsudku), soud uvádí, že pouhý odkaz na počet podaných žádostí žalobcem, aniž by se žalovaná snažila vypořádat s problematikou povahy daného řízení či dříve vedených řízení, příp. s otázkou zda tato řízení nemají vztah k podstatným okolnostem životní sféry účastníky, by sám o sobě nepostačoval k závěru, že žádost žalobce představuje zneužití práva na bezplatnou právní pomoc. Obdobně srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 2. 2021, č.j. 10 As 395/2020-17.

[36] V žalobou napadeném rozhodnutí však žalovaná neuvedla pouze celkový a úspěšný počet žalobcových žádostí o určení advokáta, ale zabývala se celkovým přístupem žalobce k tomuto institutu. Dle soudu pak dospěla ke správnému závěru, který by se dal shrnout tak, že žalobce si jako „zkušený“ žadatel musí být vědom všech podmínek pro určení advokáta k poskytnutí právní služby a že jako „zkušený“ stěžovatel si musí být vědom toho, že ústavní stížnost je možné podat toliko v zastoupení advokátem (srov. ustanovení § 29 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Jak z odkazovaného usnesení Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 3381/18, tak z napadeného rozhodnutí žalované vyplývá, že žalobce tento řádný postup opakovaně obchází, když si nejprve podá bílo ústavní stížnost k Ústavnímu soudu a až poté se obrátí na žalovanou s žádostí o určení advokáta dle ustanovení § 18c zákona o advokacii, a to s cílem prodloužit si lhůtu k podání ústavní stížnosti skrze lhůty k doplnění ústavní stížnosti či k odstranění jejích vad, což by se mělo dít jen výjimečně, jak konstatoval Ústavní soud.

[37] K námitce žalobce, že v nyní projednávaném případě nedošlo (na rozdíl od věci vedené u Ústavního soudu pod sp.zn. I.ÚS 3381/18) k tomu, že by ústavní stížnost podal až poslední den lhůty k jejímu podání, jelikož ústavní stížnost byla sepsána dne 10. 7. 2023, a pokud by mu rozhodnutím ze dne 2. 8. 2023 byl advokát určen, tak by bylo bez problémů možné ústavní stížnost ve lhůtě doplnit, neboť tato měla uplynout až dne 22. 8. 2023, soud uvádí, že z usnesení Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 3381/18, jakož i z rozhodnutí žalované vyplývá celkový přístup žalobce k žádostem o určení advokáta a k podávání ústavních stížností, na základě kterého lze výjimečně (neboť institut zneužití práva je třeba vnímat jako výjimečný) žalobci odepřít dobrodiní spočívající v tom, že by mu byl bezplatně určen advokát k poskytnutí právní služby (zde k doplnění žalobcem podané bílo ústavní stížnost).

[38] K námitce žalobce, že cílem předběžného podání ústavní stížnosti je doložit, že se nejedná o bezúspěšné uplatňování práva, k čemuž slouží argumentace včetně odkazů na judikaturu a právní prameny, soud uvádí, že žalobce pomíjí, že jediným s právním řádem souladný postupem je takový postup, kdy žalobce podá ústavní stížnost zastoupený advokátem. Je tedy jen na něm, aby se včas obrátil na žalovanou se žádostí o určení advokáta dle ustanovení § 18c zákona o advokacii. Závěr o tom, zda se v daném konkrétním případě, jedná či nejedná o bezúspěšné uplatňování práva si pak žalovaná zpravidla činí nikoliv na základě „předběžně podané“ ústavní stížnosti, ale na základě charakteru sporu, který lze dovodit již z rozhodnutí

napadených ústavních stížnosti (zde tedy z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věci sp.zn. 10 As 5/2023, resp. z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 22. 11. 2022, č.j. 11A 185/2021-86).

- [39] Soud tak dospěl k závěru, že žalovaná naplnění důvodu pro neurčení advokáta, spočívajícího dle ustanovení § 18c odst. 5 zákona o advokacii ve zneužívání práva na bezplatnou právní pomoc, odůvodnila dostatečně a přiléhavě na daný případ.
- [40] Ze všech shora uvedených důvodů proto soud neshledal žalobu důvodnou a podle ustanovení § 78 odst. 7 s. ř. s. žalobu zamítl.
- [41] Výrok o nákladech řízení je odůvodněn ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s., neboť žalobce nebyl ve sporu úspěšný a žalované žádné náklady v řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 21. března 2024

JUDr. Ladislav Hejtmánek v. r.
předseda senátu